

Ledsageordningen

for unge mellem 12 og 18 år

April 2008

Janina Gaarde Rasmussen & Martin Sandø
Handicapenheden - Servicestyrelsen

Kolofon

Ledsageordningen for unge

© Forfatterne og Servicestyrelsen.

Tryk: Eget tryk

Oplag: 10

ISBN: xxx xxx

Rapporten kan downloades på www.servicestyrelsen.dk

Forfattere: Janina Gaarde Rasmussen & Martin Sandø

Servicestyrelsen

Handicapenheden – Ringsted

Nørretorv 30, 2.

4100 Ringsted

Telefon: 57 67 46 46

Hjemmeside: www.servicestyrelsen.dk/handicap

Eftertryk er tilladt, men kun med kildeangivelsen:
Ledsageordningen for unge, Servicestyrelsen 2008.

Indledning	5
Sammenfatning af resultater.....	6
Hvad er interessen for anvendelse af ledsageordningen blandt 12 – 15 årige?	6
Hvilke erfaringer er der med anvendelse af ledsageordningen blandt 16 – 17 årige?	6
Hvilke barrierer er der for anvendelse af ledsageordningen?.....	7
Hvordan anvendes ledsageordningen blandt 16 – 17 årige?.....	9
Hvordan anvender kommunerne ledsageordningen?.....	9
Antal brugere af ledsageordningen	9
Information om ledsageordningen	9
Antal personer der blevet informeret om ordningen.....	11
Kommunernes vurdering af årsager til at ordningen ikke bliver brugt i større omfang	12
Hvilke erfaringer har brugere og forældre med anvendelse af ledsageordningen?	15
Bevægelsesfrihed på egne præmisser	15
Ungeliv	16
Samvær med kammerater	16
Visitation og information om ledsageordningen	17
Betydningsfuld ledsager	19
Timeantal og administration af ledsageordningen.....	19
Udvidelse af ledsageordningen.....	20
Hvad er behovet for ledsageordning blandt 12 – 15 årige?.....	21
Interesse for brug af ledsageordningen	21
Fritidsaktiviteter.....	21
Deltagelse uden forældre.....	22
De unges behov og forældrenes behov	23
Tryghed	23
Fleksibel ordning	24
Metodeovervejelser.....	26
Spørgeskema og interview	26
Generaliserbarhed.....	26
Rundspørge blandt 20 større kommuner	27
Rundspørge blandt handicaporganisationer	27
Interview med unge mellem 12 – 15 år, samt forældre til denne målgruppe.....	28
Interview med unge under 18 år, der er brugere af ledsageordningen, samt forældre til denne målgruppe	28
Litteratur	30

Indledning

Den 2. april 2004 trådte en udvidelse af ledsageordningen i kraft. Ifølge Servicelovens § 45 betyder dette, at også hjemmeboende unge 16 - 17 årige har mulighed for at anvende ordningen. En evaluering af ledsageordningen dokumenterer imidlertid, at et meget begrænset antal unge i denne aldersgruppe benytter ordningen (Oxford 2006). Resultatet er behæftet med en del usikkerhed, men samme tendens ses i en opgørelse fra Danmarks Statistik. Opgørelsen viser, at blot 28 personer 16 – 17 årige har benyttet ordningen i 2006.

Evalueringen fra 2006 peger på, at en mulig forklaring på den begrænsede anvendelse blandt unge kan være, at nogle forældre på deres børns vegne fravælger ordningen (Oxford 2006:23). Evalueringen bygger dog ikke på forældres udsagn omkring anvendelse af ledsageordningen, men på vurderinger fra repræsentanter fra kommunerne.

Det fremgår af evalueringen, at mange kommuner har informeret nuværende brugere om muligheden for at opretholde ledsageordningen efter at modtageren er fyldt 67 år. Men der gives ikke svar på, hvorvidt kommunerne har informeret om ledsageordningen for 16-17 årige.

Der er den 6. februar 2007 stillet forslag (lovforslag nr. L 146) omkring en udvidelse af ledsageordningen, så den også gælder for børn og unge mellem 12 – 15 år. På grund af ledsageordningens begrænsede anvendelse blandt unge har daværende socialminister Eva Kjer Hansen udtrykt ønske om at få oplysninger, der afdækker, hvorfor der er så få, der bruger den nuværende ordning.

Dette er baggrunden for afdækningens belysning af:

1. Hvilke barrierer der er for at bruge ledsageordningen for de 16-17 årige, samt hvordan disse kan reduceres.
2. Hvilken interesse for brug af ledsageordningen der er blandt 12-15 årige, samt deres forældres vurderingen af behovet, hvis en sådan blev etableret.

Afdækningen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt 20 kommuner, en rundspørge blandt handicaporganisationer samt kvalitative interviews med såvel brugere af ledsageordningen som unge i målgruppen mellem 12 og 15 år og forældre til disse grupper.

Sammenfatning af resultater

Afdækningen af ledsageordningens anvendelse blandt unge under 18 år viser, at ordningen, i det omfang den bliver brugt, fungerer efter intentionerne. Der er overensstemmelse mellem ledsageordningens formål om selvstændiggørelse og integration i samfundet og respondenternes konkrete erfaringer og forventninger til ordningen.

Ordningen efterspørges af unge, forældre og handicaporganisationer, der overordnet set peger på manglende information omkring ordning som den primære barriere for, at ordningen ikke bliver anvendt af flere.

Repræsentanter fra kommunerne oplyser, at der hovedsageligt informeres om ordningen gennem sagsbehandlere. De peger på, at den væsentligste årsag til, at ordningen ikke bliver brugt i større udstrækning, er, at der i stedet benyttes andre og mere fleksible tilbud (eksempelvis § 41 og § 52 stk.3, nr. 6 og nr. 7). Forældre og flere unge giver imidlertid udtryk for, at de ikke er blevet tilbudt ordninger, der kan imødekomme deres behov for ledsagelse.

Hvad er interessen for anvendelse af ledsageordningen blandt 12 – 15 årige?

Behov for ledsagelse

Der er en klar interesse for at anvende ledsageordningen blandt flere af de unge og forældre til unge mellem 12 og 15 år, som har indgået i denne afdækning. Forældrene vurderer, at der er behov for, at ledsageordningen udvides til at omfatte unge i denne aldersgruppe.

For nogle af forældrene og de unge er det væsentligt for at anvende ledsageordningen, at der er et godt kendskab til ledsageren og ledsageordningen. For andre forældre og unge i målgruppen synes dette imidlertid ikke at spille nogen afgørende rolle.

Lige muligheder

Forældre og flere af de unge udtrykker ønske om, at de unge kan deltage i flere aktiviteter udenfor hjemmet uden at være afhængige af forældre. Forældre påpeger i forlængelse af dette, at deres børns muligheder på disse områder er begrænset, og vurderer at en eventuel ledsageordning vil kunne bidrage til, at disse unge i højere grad kan få de samme muligheder som andre på deres alder.

Hvilke erfaringer er der med anvendelse af ledsageordningen blandt 16 - 17 årige?

Selvstændighed og ungeliv

Blandt de 16 – 17 årige og forældre til denne målgruppe er erfaringerne med anvendelse af ordningen, at den medvirker til en øget selvstændiggørelse og integration. Brugere og forældre peger på, at ledsageordningen betyder en øget bevægelsesfrihed på egne præmisser, øget deltagelse i aktiviteter og samvær med kammerater og mulighed for i højere grad at kunne deltage i et ungeliv.

Tilfredsheden med ledsageordningen, eller interessen for den, er som nævnt stor blandt brugere og forældre til brugere samt forældre til unge mellem 12 – 15 år. Samtidig giver de imidlertid også udtryk for, at ordningen ikke er vidtgående nok i forhold til at forbedre målgruppens muligheder for deltagelse i aktiviteter på lige fod med deres jævnaldrende. Flere fremhæver således, at 15 timer er utilstrækkeligt.

Få, men tilfredse brugere

Rundspørgen blandt 20 kommuner viser, at kommunerne også har fået positive tilbagemeldinger fra brugere og forældre til brugere af ledsageordningen for unge under 18 år. På trods af brugernes og forældrenes generelle tilfredshed med ordningen bliver den som nævnt i indledningen kun anvendt i meget begrænset omfang. Afdækningen viser, at blot 5 ud af de 20 kommuner ved slutningen af 2007 har bevilget ledsageordningen til samlet set 10 unge.

Hvilke barrierer er der for anvendelse af ledsageordningen?

Bedre tilbud

Repræsentanter fra kommunerne peger på, at en væsentlig årsag til at ledsageordningen ikke bliver brugt i større udstrækning er, at der anvendes andre tilbud i stedet. Tilbud som efter kommunernes vurdering bedre imødekommer de unges behov, blandet andet ved at kunne indeholde socialpædagogisk støtte og flere end 15 timer om måneden.

I forbindelse med interviewene med forældre og unge er der eksempler på flere unge, der har positive erfaringer med alternative ordninger, der på mange måder anvendes på samme måde som ledsageordningen. Med disse ordninger er det eksempelvis muligt at gøre brug af støtten i hjemmet, og at opnå mere end 15 timer om måneden. Der er ikke noget fuldstændigt overblik over, hvor mange der får tilbud, der anvendes på denne måde.

Flere af de tilbud kommunerne giver er imidlertid ordninger, der har til formål at aflaste forældrene. Ledsageordningen giver som udgangspunkt de unge en høj grad af brugerstyring, hvilket ikke fremgår i bestemmelserne for de øvrige ordninger. Dermed er det ikke nødvendigvis den unges mulighed for selvstændighed og integration, der er i fokus, men eksempelvis forældrenes behov og socialpædagogisk støtte.

Afdækningen peger på, at selvstændiggørelse og ungeliv er væsentlige elementer både i forhold til gruppen af unge mellem 16 – 17 år og de 12 – 15 årige.

Selvom flere kommuner fremhæver, at de gør brug af andre tilbud for at yde støtte til denne målgruppe, så peger forældre og flere unge på, at der fortsat er et udækket behov for ledsagelse. Hovedparten af forældrene til unge mellem 12 – 15 har eksempelvis ikke ordninger, der efter deres opfattelse kan siges at 'erstatte' en ledsageordning. Handicaporganisationer peger ligeledes på, at der er behov for ledsageordningen for unge mellem 12 – 15 år.

Afdækningens resultater tyder som nævnt på, at der er et udækket behov for ledsagelse blandt unge mellem 12 – 15 år. Dette antyder, at der også i målgruppen for den eksisterende ordning er potentielle brugere, der ikke har en ledsageordning og heller ikke har andre tilbud, der erstatter en sådan ordning.

Synlighed

De interviewede forældre og unge samt flere handicaporganisationer påpeger, at årsagen til at ledsageordningen ikke bliver anvendt i højere grad er, at der er behov for information. Nogle kommuner gør ligeledes opmærksom på, at det er nødvendigt med mere oplysning om ledsageordningen, hvis flere skal gøre brug af den.

Flere forældre til brugere oplyser, at de ikke har fået oplysninger om ordningen gennem kommunen. Forældre gør i denne forbindelse opmærksom på, at brugere af ledsageordningen for unge hovedsageligt skal findes blandt unge med ressourcestærke forældre, der får informationer gennem et udbygget netværk med andre pårørende.

Kommunerne angiver, at information omkring ledsageordningen hovedsageligt gives via personlig rådgivning fra sagsbehandleren. Afdækningen viser, at informationen til de potentielle brugere ikke altid bliver givet, ligesom at sagsbehandlerne ikke altid har opdateret viden om muligheden for ledsagelse for unge 16 – 17 årige.

Der er tilsyneladende stor forskel på, hvor meget kommunerne informerer målgruppen om mulighederne for ledsagelse. Nogle kommuner har informeret meget få eller ingen – andre vurderer, at de har informeret op til 40 personer/familier i målgruppen. Afdækningen indikerer, at denne variation, ikke først og fremmest hænger sammen med, hvor stor en andel af unge i målgruppen kommunen har.

Hvordan anvendes ledsageordningen blandt 16 – 17 årige?

Hvordan anvender kommunerne ledsageordningen?

I spørgeskemaundersøgelsen blandt landets kommuner viser det sig, at reglerne for ledsagelse for unge 16 – 17 årige ikke er blevet implementeret med det samme i alle kommuner. Med implementering forstås i denne forbindelse, at kommunen har omsat reglerne til en hverdagspraksis i kommunen.

Status i slutningen af 2007, hvor rundspørgen blev gennemført, er, at 20 %, stadig ikke mener, at de har implementeret reglerne. Evalueringen af ledsageordningen viser en næsten tilsvarende andel af kommuner, der ikke har implementeret ledsageordningen for de 16-17 årige, nemlig godt 15 % (Oxford 2006:25).¹

Antal brugere af ledsageordningen

Blandt de 20 kommuner der blev kontaktet i rundspørgen, havde blot 5 kommuner i 2007 bevilget ledsageordning til unge 16 – 17 årige, og samlet set havde disse kommuner bevilget ledsageordning til 10 unge 16 – 17 årige. Fra 2005 og til i dag har halvdelen af kommunerne (10) gjort brug af denne mulighed til en eller flere brugere². Ingen af repræsentanterne fra kommunerne har kendskab til, at der er blevet givet afslag på ansøgninger om ledsageordningen til denne gruppe.

Selvom de fleste kommuner således oplyser, at de har implementeret ordningen, anvendes den stadig kun i meget begrænset omfang. Noget tyder dermed på, at informationen enten ikke når ud til forældre, unge og sagsbehandlere, eller at tilbudet måske ikke er relevant for målgruppen.

Information om ledsageordningen

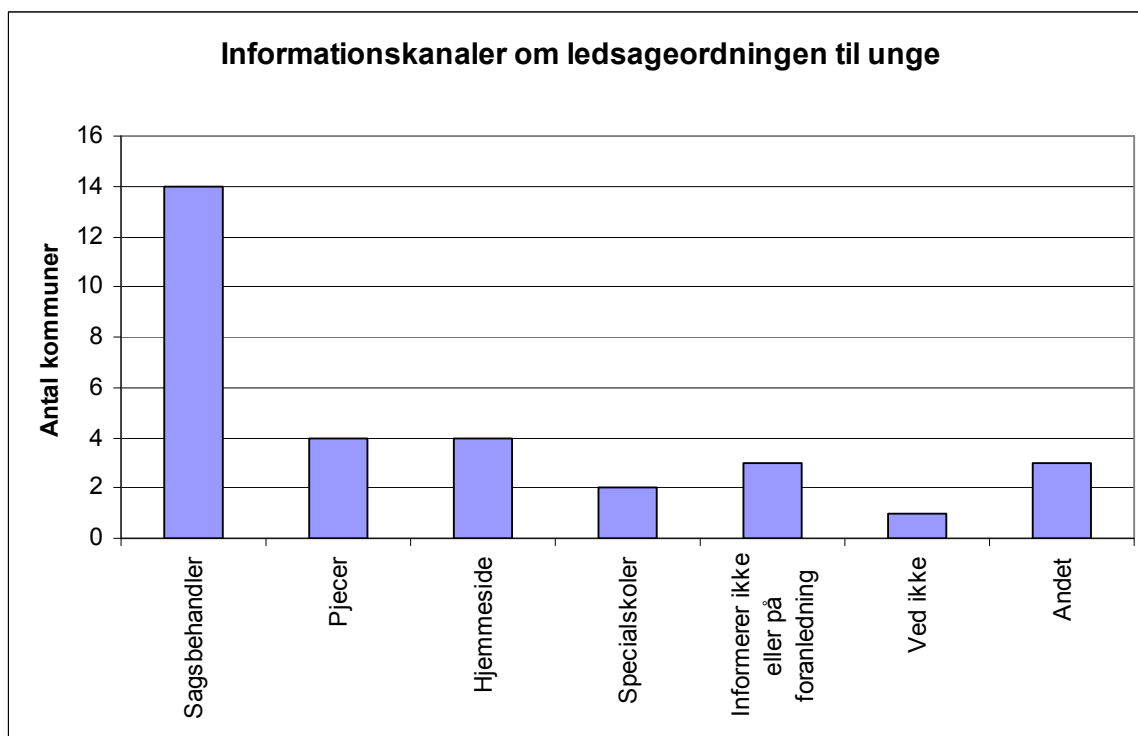
Blandt kommunerne er den mest udbredte form for information om ordningen personlig rådgivning varetaget af den enkelte sagsbehandler. 14 ud af de 20 adspurgte kommuner svarer således, at de informerer via rådgivning. Dermed kommer den enkelte sagsbehandler til at spille en central rolle i

¹ Andelen af kommuner, der oplyser, at de har implementeret reglerne i en hverdagspraksis, er klart højere i nærværende undersøgelsen, end det angives i evalueringen af ledsageordningen. 80 % af kommunerne svarer, at de har implementeret ordningen i denne afdækning. I evalueringen af ledsageordningen svarer 44 %, at de helt eller delvist har implementeret ordningen, og 41 % at de ikke ved om de har implementeret den (Oxford 2006:25).

² Oplysninger omkring bevilgede ledsageordninger til 16-17 årige fordelt på kommuner i 2005 + 2006 er hentet fra ”Bilag til spørgsmål nr. 3 ad L 146” (Socialministeriet 2007). Ledsageordningen for unge under 18 år trådte i kraft den 2. april 2004.

forbindelse med formidlingen af muligheden for at gøre brug af ledsageordningen.

Af figur 1 ses, hvilke informationskanaler kommunerne oplyser, de har gjort brug af for at gøre opmærksom på ledsageordningen for unge 16 - 17 årige.

Figur 1. Information om ledsageordningen til brugere mv.

Ud af de 14 kommuner der informerer via sagsbehandlerne, er det kun 6 kommuner, der bruger sagsbehandlere som den eneste informationskanal. De øvrige kommuner gør desuden brug af hjemmeside, pjecer m.v.. Der er 3 kommuner, der enten ikke informerer, eller kun informerer på foranledning. I disse tilfælde er det derfor enten de unge selv eller deres pårørende, der skal finde information om muligheden for at få ledsageordningen.

Flere af kommunerne nævner, at de typisk informerer i forbindelse med rådgivningssamtaler mellem familien og sagsbehandleren. I forbindelse med disse samtaler er det blandt andet sagsbehandlerens opgave, at vurdere de behov og ønsker som den unge og familien har. I de tilfælde hvor informationen bliver givet mundtligt, er det dog muligt, at familien efterfølgende har behov for yderligere information. Dette kan i en del tilfælde findes på kommunens hjemmeside eller i pjecer eller lignende, der er udarbejdet. Samlet set er der 6 ud af 20 kommuner, der enten tilbyder information om ledsageordningen på hjemmesiden eller i en pjece.

En respondent fra en af kommunerne oplyser, at selvom ordningen er implementeret i kommunen, kan det ske, at sagsbehandleren glemmer den i forbindelse med samtalen. Konkret er det også en erfaring, der er fremkommet i forbindelse med gennemførelsen af nærværende afdækning,

idet en sagsbehandler til vores interviewer oplyser, at det ikke er muligt at få ledsageordning, når man er 16 eller 17 år. Kommunen svarer i afdækningen, at de har implementeret ordningen og informerer på møde med sagsbehandleren.

Antal personer der blevet informeret om ordningen

Det er generelt meget svært at få et præcist billede af, hvor mange unge i målgruppen der reelt er blevet informeret om ledsageordningen.

Kommunerne der har deltaget i denne afdækning oplyser, at de ikke har et billede af dette, og at det har været svært at fremskaffe information om det, blandt andet på grund af kommunesammenlægninger.

13 af de 20 kommuner ved ikke, hvor mange personer, de har informeret om ledsageordningen. Af de resterende 7 kommuner har 2 kommuner ikke informeret potentielle brugere, mens 3 kommuner har informeret en eller relativt få potentielle brugere. 2 kommuner har informeret mellem 30 og 40 potentielle brugere siden ledsageordningens start. Der er stor usikkerhed om tallene i denne opgørelse, da kommunerne ikke har gennemgået sagerne.

Det fremgår, at de kommuner, der slet ikke informerer om ordningen, heller ikke har nogen brugere.

Blandt de kommuner der har oplyst, hvor mange personer de mener at have informeret, er der stor variation. En af de kommuner der ikke har informeret nogen, er en relativt stor kommune med 100.000 – 150.000 indbyggere, mens de to kommuner der har informeret 30 – 40 personer, er noget mindre kommuner med henholdsvis 30.000 – 50.000 indbyggere og 50.000 – 80.000. Selvom kun et begrænset antal kommuner har været i stand til at svare på dette spørgsmål, og resultaterne derfor skal ses med forbehold, indikerer denne variation, at antallet af informeret brugere ikke alene hænger sammen med, hvor stor en andel af unge i målgruppen kommunen har. Herved ser det ud til, at også andre faktorer spiller en rolle, eksempelvis information.

Når kommunerne næsten ikke anvender ordningen eller informerer om den, er det ikke nødvendigvis, fordi de unge ikke får et tilbud om støtte. Flere kommuner oplyser, at de vælger at bruge andre muligheder til at give mere hjælp og støtte, end ledsageordningen kan tilbyde. Dette sker blandt andet gennem Servicelovens § 41 og § 52, stk. 3, nr. 6 og 7. Hvad der ikke er oplyst, er, hvor vidt disse andre støttemuligheder, reelt er ordninger, der erstatter ledsageordningen, dvs. om de anvendes blandt andet til aktiviteter udenfor hjemmet og efter de unges ønsker, eller om det fx er aflastning af forældrene.³

³ § 41 er en bestemmelse om støtte til en bred vifte af handicapbetingede merudgifter. I vejledningen nævnes blandt andet aflastning til forældrene til barnet, fx i form af tilskud til en hjælper (Socialministeriet 2006).

§ 52 stk. 3, nr. 6 og 7 omhandler henholdsvis bevilling af en personlig rådgiver, der har til opgave at give vejledning om praktiske forhold, og bevilling af en fast kontaktperson, der har et socialpædagogisk sigte. I modsætning til ledsageordningen lægger disse ordninger

Derudover er der en kommune, der oplyser at for at få ledsageordningen, skal brugeren have et vidtgående handicap, derfor vil de typisk tilbyde anbringelse og ikke ledsageordning. Der kan derfor være en usikkerhed omkring hvilke målgrupper, der kan få ordningen, og hvad der menes med vidtgående handicap, som er en af betingelserne for at få bevilget ledsageordning.

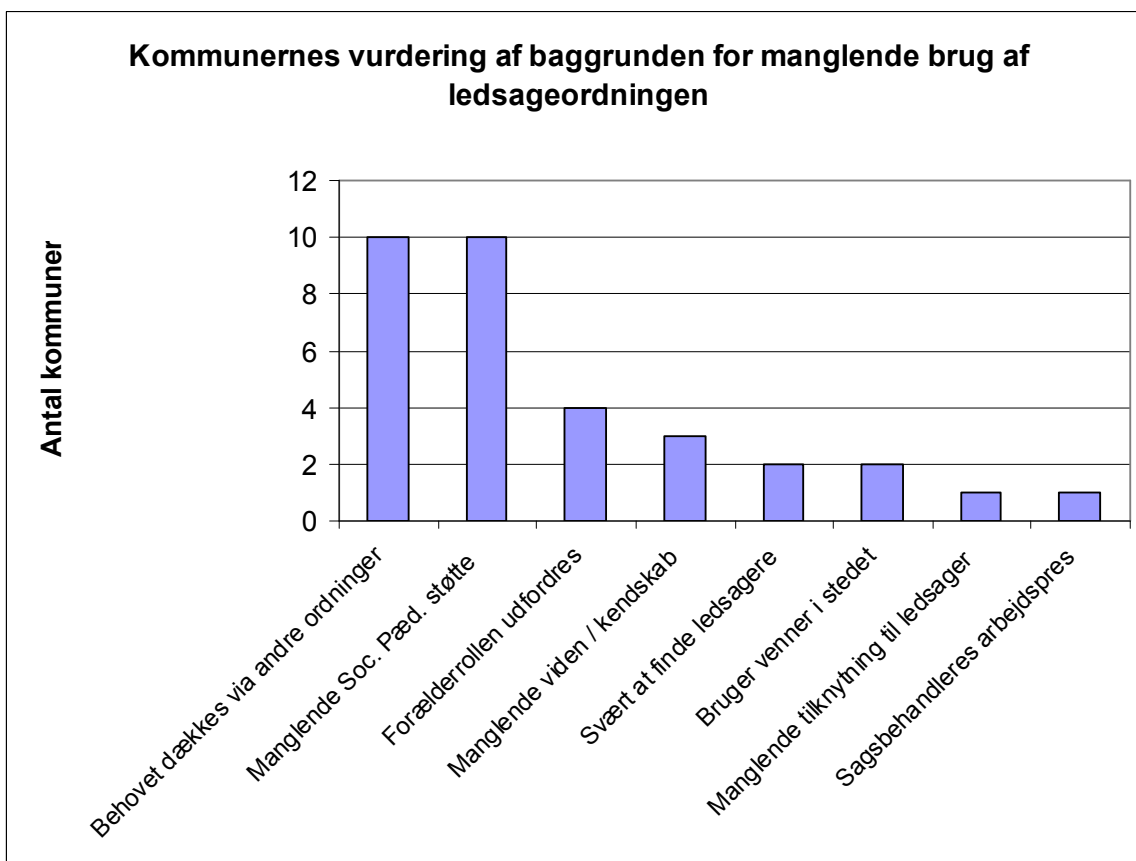
Kommunernes vurdering af årsager til at ordningen ikke bliver brugt i større omfang

7 ud af 20 kommuner melder om positiv respons. En kommune der har relativ stor erfaring med ordningen fortæller eksempelvis, at det primært er forældrene, der melder tilbage, og at de har givet positiv respons, men at mange dog mener, at der er for få timer. De øvrige kommuner har enten ikke erfaring med brugere af ordningen, eller har ikke kendskab til brugernes opfattelse af ordningen.

Kommunerne er blevet spurgt om, hvad der efter deres vurdering er baggrunden for, at relativt få unge bruger ledsageordningen. De hyppigste årsager som kommunerne nævner i afdækningen er, at denne ordning ikke indeholder socialpædagogisk støtte, samt at de unge får deres behov dækket via andre ordninger. Således vurderer halvdelen af kommunerne, at manglende socialpædagogisk støtte er en af årsagerne til, at den ikke bliver brugt i større omfang, og næsten lige så mange, at de unges behov dækkes af andre ordninger (se ovenstående). Når disse ordninger bliver foretrukket, er det eksempelvis fordi, de er fleksible med hensyn til antal af bevilgede timer eller rummer mulighed for socialpædagogisk støtte. Derudover er der også mulighed for at anvende ordningerne i hjemmet, hvad ledsageordningen ikke åbner mulighed for.

En kommune tilføjer desuden, at da disse ordninger ofte allerede er iværksat inden den unge fylder 16 år, vurderes det mest hensigtsmæssigt at fortsætte med dem, også efter at den unge er fyldt 16 år, frem for at erstatte ordningen med en ledsageordning.

Af figur 2 fremgår fordelingen af de årsager, som kommunerne vurderer, der kan ligge til grund for, at ledsageordningen kun bliver anvendt i begrænset omfang.

Figur 2. Kommunernes vurdering af baggrunden for manglende brug af ledsageordningen

Fire kommuner nævner, at en af årsagerne til den manglende anvendelse også kan findes hos forældrene. Enten fordi de selv ønsker at ledsage den unge, eller fordi de kan have svært ved at give slip på de unge eller acceptere, at der er en anden person, der skal hjælpe deres søn/datter i forbindelse med fritidsaktiviteter mv.

Derudover nævner to kommuner, at det kan være svært at finde ledsagere, og tre kommuner nævner manglende kendskab til ledsageordningen som en af årsagerne til, at den kun bliver brugt i begrænset omfang. Det manglende kendskab er i denne forbindelse både hos sagsbehandlere og borgere.

Flere kommuner giver også deres bud på, hvad der skal til, for at få flere brugere af ledsageordningen. Deres vurdering er, at der dels skal sættes på at informere om ordningen, og at der skal ændres på ordningens indhold.

Fem kommuner mener, at indholdet i ledsageordningen skal ændres, således at der åbnes for socialpædagogisk støtte i sammenhæng med ledsagelsen. Fire kommuner mener, at en øget viden omkring ledsageordningen til sagsbehandlerne vil kunne give flere brugere af ordningen, og yderligere tre kommuner giver udtryk for, at mere opsøgende kontakt og bedre information vil kunne bidrage til dette.

Kommunerne lægger således størst vægt på øget information og kendskab til ordningen, når de bliver spurgt om, hvad der skal til for, at der kommer flere brugere.

Hvilke erfaringer har brugere og forældre med anvendelse af ledsageordningen?

Bevægelsesfrihed på egne præmisser

Brugerne af ledsageordningen for unge 16 - 17 årige samt deres pårørende, giver udtryk for stor tilfredshed med ordningen, og de muligheder den giver. Dette ligger i forlængelse af de meldinger, vi har fået fra kommunerne om deres vurdering af brugertilfredsheden med ledsageordningen.

At færdes på egne præmisser og uden forældre er en del af den selvstændiggørelsesproces, de fleste unge gennemgår i teenageårene. På grund af disse unges afhængighed af deres forældre i mange sammenhænge vanskeliggøres en sådan selvstændiggørelsesproces for mange i denne målgruppe. Brugerne af ledsageordningen og deres forældre fremhæver netop ledsageordningens muligheder for bevægelsesfrihed på egne betingelser og uafhængighed af forældre, når de beskriver ledsageordningens betydning for dem.

"Det har jo gjort det hele meget nemmere. Det er superfedt, at kunne komme nogle steder, når man skal". (Bruger af ledsageordningen).

Som det ovenstående citat antyder, værdsætter de brugere af ordningen, som vi har talt med, de muligheder ledsageordningen giver for at kunne, deltage i flere aktiviteter end ellers og kunne tage af sted på egne præmisser. Eksempelvis siger en udviklingshæmmet bruger:

"Jamen altså, også hvis det er, man lige har brug for noget fred og ro, mens mor klarer lidt for de andre to [søskende], så kan jeg sådan få min ledsager for mig selv...ja, for sådan en ledsager er ikke sådan ligesom en voksen for os, men sådan lidt på samme måde som en voksen, der kan bare sådan, man kan gøre flere ting sammen med dem, ... man kan gå ud og spise sammen med dem, og man kan være i butikker, eller man kan gå sammen og hygge sig". (Bruger af ledsageordningen).

Forholdet til ledsageren opfattes som en anderledes voksenrelation. Udover at relationen værdsættes som mulighed for at deltage i aktiviteter ud fra egne behov, kan den også ses som betydningsfuld, fordi den giver mulighed for at færdes med en person, der ikke er forælder eller anden opdrager.

De deltagende forældre fremhæver ligeledes de unges bevægelsesfrihed uden forældre. Eksempelvis pointerer en far:

"Den har jo betydet, det vi faktisk havde håbet på, at han kunne komme ud og få nogle oplevelser, som andre på den alder har, uden at far og mor behøver at være med. Altså alternativet for ham, ville være far og mor gik med til en sådan aktivitet...". (Forælder til bruger).

Alle respondenter fortæller, at de i større eller mindre omfang har brugt ledsageordningen til at deltage i kulturelle og rekreative tilbud i lokalområdet som biograf, café, bowling o.l.. Ligesom flere nævner indkøb. Nogle har også brugt ordningen til at kunne deltage i faste fritidsaktiviteter.

Udover de unges udbytte af ordningen, som det understreges er det primære, nævner forældrene desuden, at den også betyder aflastning af familien.

Ungeliv

I relation til den bevægelsesfrihed ledsageordningen giver, nævner mange af forældrene specielt muligheden for at foretage sig ”ungdomsting”. De peger på, at der både er tale om, at de unge kan deltage i flere aktiviteter, end de foretog sig uden ledsageordningen. Men også at deltagelsen i aktiviteter antager en anden form. Selvom forældrene før har kunnet ledsage deres børn, så ændrer karakteren af aktiviteterne sig. En mor siger eksempelvis:

”Ja, netop det der med at gå til koncerter, tage på biograftur, ud og spise, altså det foretog hun sig jo også inden, men på en anden form som ikke var så teenageorienteret”. (Forælder til bruger).

Ledsageordningen fremhæves som en mulighed for at deltage i et ungeliv, som netop forældrene ikke har mulighed for at tilbyde. Nogle af respondenterne nævner i denne forbindelse, at ledsagerens alder spiller en rolle, og de derfor har valgt en ledsager, hvor aldersforskellen til brugeren er forholdsvis lille.

Samvær med kammerater

Ledsageordningens muligheder for at brugerne kan deltage i et ungeliv, beskrives både som deltagelse i aktiviteter sammen med ledsageren, og som mulighed for, at kunne foretage sig aktiviteter sammen med kammerater.

”Nu kender vi så en anden familie som har en dreng ..., som også har ledsager, og dem får vi nogen gange ligesom matchet..., og så kan de alligevel jo, gøre nogen ting som om, nu er vi to kammerater, der skal i byen, men vi har bare hver vores ledsager med...”. (Forælder til bruger).

En bruger med fysisk handicap fortæller, at hun i langt overvejende grad har brugt ledsageordningen til aktiviteter sammen med vennerne. Ud over at bruge ledsageordningen til aktiviteter med venner, så anvender denne bruger også sine venner som ledsagere. Dette ser hun både som en foranstaltning for i det hele taget at få fat i en ledsager, og som en mulighed for at blive ledsaget af en person der er en del af hendes private netværk.

”Jamen det er meget, meget forskelligt, hvem jeg bruger. Det har været venner og veninder og sådan noget, sådan for at få det til at løbe rundt. Fordi jeg har ikke nok brug for hjælp til at have en fast tilknyttet... Det er sådan, at hvis jeg skal noget sammen med en ven, så er det sjovere at have den med som hjælper, i stedet for at skulle have en hjælper med også, så er det nemmere bare at have en af mine venner. Og de vil enormt gerne hjælpe

mig, så er det så bare rart at kunne give dem noget også". (Bruger af ledsageordningen).

Brugeren fortæller, at muligheden for at kunne bruge sine venner som ledsager har betydet, at hun ikke så ofte har dårlig samvittighed over at udnytte vennerne, og det har gjort det nemmere for hende, at spørge om de vil ledsage hende. Selvom om hun med sine venners hjælp kan færdes uden for hjemmet, så betyder ordningen, at hun har mulighed for at gengælde hjælpen og derfor større mod på at tage af sted med sine venner. Ledsageordningen betyder som nævnt for flere af respondenterne mulighed for at mødes med kammerater uden forældre. Måden denne bruger anvender ordningen på, viser imidlertid, at den også kan give mulighed for at kompensere venner, ved at anvende sit personlige netværk som hjælpere, og tage af sted udelukkende med sine venner.

"... man har mere lyst til at tage til nogen ting. Fordi selvfølgelig kunne man få hjælp, men nu tænker folk måske lidt mere over det, fordi nu får jeg nogen penge for det, så er det fint nok, at hun spørger mig ti gange i stedet for fem. Så det er blevet meget nemmere for mig, at sige jamen, jeg vil gerne, nu gør jeg det sgu, nu tager jeg i byen eller på ferie eller et eller andet". (Bruger af ledsageordningen).

Som ovenstående citat viser, kan det i nogle tilfælde opfattes som en god ide at anvende sine venner som ledsagere. Desuden påpeger brugeren at ansættelse af venner er en mulighed for at få egnede ledsagere, hvilket ellers kan være vanskeligt. Blandt andet rapporten "Handleplaner og ledsageordning" peger dog på, at der også kan være problemstillinger ved at være arbejdsgiver for venner eller familie (Gruber og Sandø 2006).

Visitation og information om ledsageordningen

Vejledningen omkring ledsageordningen for unge (Socialministeriet 2006) påpeger, at det kan kræve opsøgende virksomhed i forbindelse med tildeling af ledsageordningen. En bruger fortæller, at netop kommunens og interesseorganisationens indsats betød, at hun blev opmærksom på ordningen:

"...de [kommunen] ville meget gerne have mig i gang med at lave nogle ting, og har ligesom hjulpet mig med at få de ting". (Bruger af ledsageordningen).

Det er dog ikke den hyppigste erfaring blandt forældrene til de brugere, vi har været i kontakt med. Nogle af forældrene fortæller således, at de har fået information omkring ordningen gennem andre forældre, og ikke gennem sagsbehandleren:

"...nu har vi selvfølgelig været heldig at være i en gruppe af forældre i mange år, hvor det har kunnet gå fra mund til mund, når vi har hørt noget nyt...hvis man ikke har så mange i nærmiljøet... så får man ikke bare oplysningen dumpende...kommunen synes jeg ikke er så gode til at oplyse,

hvad der er af muligheder, de har rigeligt travlt med alt muligt andet”.
(Forælder til bruger).

En forælder oplyser desuden, at viden omkring ansøgningsprocedure var fraværende. Det blev direkte benægtet, at muligheden eksisterede, da de selv forsøgte at finde frem til, hvordan de kunne søge ledsageordning til deres søn. Sagsgangen beskrives således:

”... sagsbehandleren sendte anmodninger igennem systemet til voksen og til børn og til forskellige teams og afdelinger, hvor folk nu sidder spredt rundt i systemet, men kom ligesom ingen vegne, fordi ingen ville sige, ja, det er her hos os at beslutningen bliver truffet om bevillingen, så det var først da sagsbehandleren gav op, og bad os om selv at begynde at ringe rundt til de her forskellige afdelinger, for at finde ud af hvor kompetencen lå, og jeg til sidst kom frem til en person, som helt klart kunne sige, at det var da nemt nok, for det var ikke muligt, at få sådan et tilbud, når man var under atten år”. (Forælder til bruger).

Forælderen bor i en stor kommune, hvorfra en repræsentant, som beskrevet i forrige kapitel, til os oplyser, at de systematisk informerer omkring ordningen gennem sagsbehandleren. Det er tydeligvis ikke sket i dette tilfælde.

På trods af den beskrevne sagsgang opnår forældrene at få ledsageordningen til sin søn, men det tog 9 måneder fra de henvendte sig hos sagsbehandleren, før ordningen kunne træde i kraft.

”De forældre som har et barn, der har ledsageordning, det er jo de forældre, som er allermest ressourcestærke i forvejen, og er med i skolebestyrelse, i LEV-bestyrelse, i alt det der, som sidder inde med informationer om, at tilbuddet eksisterer, alle de andre forældre har overhovedet aldrig hørt om det, fordi de får simpelthen ikke informationen”. (Forælder til bruger).

Forældrene, vi har været i kontakt med, samt en bruger med fysisk handicap vurderer alle, at manglende information er afgørende for unges begrænsede brug af ledsageordningen. Dette ligger samtidig i tråd med den opfattelse de kontaktede handicaporganisationer overordnet giver udtryk for, samt nogle af kommunernes vurderinger.

En tidligere undersøgelse af mødet mellem forældre til børn med handicap og ’systemet’ viser ligeledes, at forældrene påpeger, at de mangler information om de sociale rettigheder, og de forskellige tilbud der er i det offentlige system (Bengtsson 2003).

Nogle af handicaporganisationerne påpeger desuden, at der er en opfattelse blandt målgruppen om, at det er meget bureaukratisk at få en ledsageordning, og at kommunen kun sjældent tildeler ordningen. Alene forventningen om bureaukratiet, mener nogle af organisationerne, kan afholde potentielle brugere fra at søge.

Betydningsfuld ledsager

Udover information omkring ordningen og visitationsprocedurer, viser vores materiale, at mulighed for at finde en kendt eller en fast ledsager også kan have betydning for om ledsageordningen anvendes.

En mor til en ung udviklingshæmmet finder det afgørende for brug af ordningen, at hendes barn får en ledsager, som han/hun kender. Hun giver således udtryk for, at der er så mange personer tilknyttet hendes barn, så hun udelukkende ønsker at bruge ledsagere, der allerede er i kontakt eller har været i kontakt med hendes barn (f.eks. personale der har været tilknyttet barnets fritidsklub). De øvrige forældre fortæller, at de overvejende bruger ledsagere, som den unge har kendt i forvejen, men at de også har brugt ledsagere, som de ikke kendte i forvejen, eller at dette kunne være en mulighed.

Ydermere nævnes kontakt til en fast ledsager som en faktor, der påvirker hvordan ledsageordningen anvendes. En forælder til en udviklingshæmmet bruger fortæller, at de ikke har brugt ledsageordningen, så meget som hun og hendes søn egentlig ønskede, fordi de i nogle perioder ikke har haft en fast ledsager tilknyttet. Ifølge hende kræver det overskud og tid at få etableret kontakt med en ledsager i en hverdag med mange andre gøremål. De har i disse perioder fra gang til gang bestilt en ledsager hos et firma, der administrerer ledsageordningen for kommunen. Selvom det har været enkelt at kontakte firmaet, har det imidlertid alligevel betydet, at de ikke så ofte har brugt ordningen, som i de perioder, hvor forælderen og den unge har haft kontakt til en fast ledsager.

Timeantal og administration af ledsageordningen

Generelt fremhæves det som en stor fordel, at det er muligt at opspare timer. Nogle mener timeantallet er passende, men andre påpeger, at timeantallet er for lille. En forælder til en pige med udviklingshæmning giver udtryk for, at de 15 timer om måneden på ingen måde ligestiller hendes datter med andre teenagere i forhold til at deltage i aktiviteter uden forældre. Ligeledes fortæller datteren, at hun ønsker flere ledsagetimer.

En bruger med fysisk handicap nævner på samme måde, at 15 timer er for lidt:

” det lyder lidt ... femten timer om måneden, mere må du ikke lave mere i..., og så skal man ligesom tænke, jamen i næste måned skal jeg det, og så kan du ikke lave mere, og når man skal på sommerferie, det synes jeg er lidt træls”. (Bruger af ledsageordningen).

Udover et fleksibelt timeantal efterlyser brugeren hjælp til at administrere, hvor mange timer hun har til gode. Eksempelvis foreslår hun et enkelt computerprogram, hvor man kan skrive ind, hvor mange timer man har brugt.

Som omtalt tidligere gør hun desuden opmærksom på, at det er vanskeligt for hende at finde ledsagere, der ikke er hendes venner. Hun fortæller, at ledsagernes ansættelsesforhold som få timer og en forholdsvis lav løn, er årsagen til, at det ikke er nemt at finde en ledsager.

Udvidelse af ledsageordningen

Forældre og brugere stiller sig alle positivt overfor at udvide ordningen. Langt de fleste svarer, at de kunne forestille sig, at de, eller deres børn, ville have brugt ordningen, da de var i den alder, hvis det havde været en mulighed. Særligt fremhæves muligheden for at blive ledsaget til fritidsaktiviteter som relevant for denne aldersgruppe.

Også handicaporganisationerne nævner overordnet set, at de vurderer, at der er et behov for at udvide ordningen til at dække de 12 – 15 årige. Flere nævner, at de har kendskab til unge i målgruppen, der gerne vil have muligheden for at tage af sted uden forældre.

Hvad er behovet for ledsageordning blandt 12 – 15 årige?

Interesse for brug af ledsageordningen

I det foregående har erfaringer med anvendelse af ledsageordningen været omdrejningspunktet for afdækningen. Dette afsnit omhandler, hvilke forventninger og vurderinger af behov unge samt forældre har til en evt. udvidelse af ledsageordningen.

Vi har i afdækningen talt med 6 unge mellem 12 – 15 år. Halvdelen af disse unge, 2 unge med fysiske handicaps og 1 ung udviklingshæmmet, er positive overfor tanken om at anvende en ledsager, mens 2 unge med AFS og 1 ung udviklingshæmmet giver udtryk for, at det ikke er et tilbud, de umiddelbart kunne tænke sig at bruge.

De interviewede forældre fortæller derimod alle, at de ser positivt på en eventuel ledsageordning for deres børn. Forældrene har et barn i samme aldersgruppe med enten udviklingshæmning eller et fysisk handicap.

Fritidsaktiviteter

Brugere og forældre til brugere af ledsageordningen nævner ledsagelse til faste fritidsaktiviteter som et behov, ikke mindst for unge mellem 12 – 15 år. Det fremgår da også af vores materiale, at flere forældre til unge i denne aldersgruppe fremhæver ledsageordningen som en mulighed for, at deres børn kan gå til en ugentlig fritidsaktivitet. En mulighed som nogle forældre i hverdagen ellers kan have vanskeligt ved at tilbyde deres børn. Eksempelvis fortæller 2 forældre, at manglende tid er en begrænsende faktor:

”Jeg har tænkt i årevis omkring, at begynde på noget med heste...ridning. Det har der simpelthen ikke været tid til...”. (Forælder).

”Umiddelbart det der med at man har svært ved at nå sådan en ugentlig aktivitet...der ville jeg synes det var suverænt, hvis der kunne komme en og hente ham og så tage til svømning...Det ville jeg virkelig synes var suverænt”. (Forælder).

Mange unge med funktionshæmning har ikke samme mulighed som andre unge for på egen hånd at tage af sted til eksempelvis en ønsket fritidsaktivitet.

”...fordi hun kræver så meget, så er det altså bare ikke altid muligt [at tilbyde hende alle de ting, som man egentlig gerne ville]. Sådan er det jo også i mange andre almindelige familier, men de unge kan så trods alt selv gøre det, hvis det er. Der sidder sikkert også nogen forældre der og har dårlig samvittighed, men altså, de unge der de kan selv stikke af... Det kan hun bare ikke”. (Forælder).

Udsagn fra en af de interviewede unge giver yderligere et billede af hvilke barrierer, der kan være i forhold til at kunne deltage i fritidsaktiviteter for disse unge. For at kunne deltage i en fritidsaktivitet er de afhængige af at enten deres forældre følger dem, eller at de har en anden, der kan hjælpe dem.

Ung: Jeg kunne godt tænke mig at komme ud og ride.

Interviewer: Ud og ride. Er det noget du har prøvet?

Ung: Ja.

Interviewer: Men det er ikke noget du går til?

Ung: Nej.

Interviewer: Hvorfor gør du ikke det?

Ung: Fordi jeg har ikke nogen hjælper.

Ledsageordningen ses ikke alene som en mulighed for at kunne deltage i faste fritidsaktiviteter, men også til at kunne tage i biografen, ud at cykle eller på shopping m.v.. Ydermere nævnes, at ledsageordningen vil kunne medvirke til, at de unge i højere grad vil kunne mødes med deres kammerater også uden for skole eller fritidsklub. Et behov som nogle forældre nævner ikke bliver dækket i dag. Eksempelvis fortæller en mor til en udviklingshæmmet dreng:

"Jeg tror faktisk gerne, at han kunne tænke sig at komme mere omkring og besøge sine kammerater... Han har aldrig været hjemme og besøge nogle".
(Forælder).

Deltagelse uden forældre

"Ja, koncerter kunne jeg godt tænke mig, fordi det har jeg ikke prøvet før, andet end jeg var engang med mine forældre, men det syntes jeg ikke var særligt fedt, der ville jeg gerne have haft en anden med i stedet for mine forældre, fordi det var ikke særlig fedt. Jeg kunne godt tænke mig, at have min bedste veninde med, eller en eller anden. Det ville være meget sjovere".
(Ung).

I 12 – 15 års-alderen bevæger de unge sig fra at være børn til blive teenagere, og for de fleste i denne aldersgruppe betyder dette også et ønske om i højere grad at kunne foretage sig aktiviteter uden sine forældre. Ledsageordningen ses derfor ikke bare som en mulighed for at kunne deltage i flere fritidsaktiviteter, men også for at kunne deltage uden at forældrene er med.

"Altså man har i forvejen så meget omkring de her børn, så hun skal også få lov at få luft fra mig". (Forælder).

Også forældre til børn, som ikke selv har givet udtryk for, at de ønsker at deltage i aktiviteter uden forældre, kan se potentiale i at bruge ledsageordning. Eksempelvis som denne forælder.

"Som udgangspunkt vil vi da gerne stå for det hele, men det kan måske også være sundt for ham selv at gå med en anden person, ikke altid at være afhængig af mor og far og søskende". (Forælder).

Forælderen fortæller, at han ser ledsageordningen som en chance for, at hans søn kan vænne sig til at bevæge sig rundt uden forældre. Interviewene viser, at ledsageordningen både opfattes som anvendelig i forhold til at give et frirum til unge, der allerede har et ønske om at færdes uden forældre, og ses som mulighed for, at andre unge kan begynde en sådan løsrivelsesproces.

De unges behov og forældrenes behov

Flere forældre nævner i lighed med forældre til brugere af ledsageordningen, ordningens mulighed for også at aflaste familien. Eksempelvis nævner en far:

"Det er jo både en aflastning for os herhjemme, og så for at komme ud til nogen flere aktiviteter, og ligesom at omgås andre mennesker end skolen, SFO'en og os herhjemme". (Forælder).

En forælder giver udtryk for, at der er forskel på familiens nuværende aflastningsordning, der hovedsageligt bliver brugt efter forældrenes behov, og en ledsageordning hvor det er den unges selvstændiggørelse og integration, der vil være i centrum, og at der er behov for sådan en ordning.

Denne opfattelse deles af en forælder til en pige på 14 år, der på nuværende tidspunkt har en ordning, der på mange måder anvendes på samme måde som ledsageordningen, og som tidligere har haft en ordning, hvor hun kunne få støtte til en barnepige. Forælderen fortæller, at der er afgørende forskel på barnepigetimerne, der netop tager afsæt i moderens behov for ekstra hjælp, og den ordning datteren nu har, hvor det er hendes datters behov, der er i centrum. Hun pointerer, at det er væsentligt for hende, at såvel sagsbehandler og ledsager er helt indforstået med, at formålet ikke er pasning, men at hendes datter på lige fod med andre på hendes alder kan få mulighed for at deltage i aktiviteter uden sine forældre. I lighed med forældrene til brugere af ledsageordningen fremhæver hun muligheden for, at deltagelse i aktiviteter kan foregå på den unges præmisser, når hun beskriver deres erfaringer med ordningen.

"Hun stråler bare når hun ser hende[hjælperen], men det er jo også meget, fordi hun kan mærke, at Lene⁴[hjælperen] bare gerne vil hende, og hun får lov at lave nogle ting med Lene, som egentlig også kun er på hendes egne præmisser". (Forælder)

Tryghed

Tre af de unge vi har talt med ønskede ikke ledsageordningen. Fælles for disse tre er, at de ønsker at fortsætte med at følges med deres forældre til de aktiviteter, de allerede deltager i. Desuden fortæller en ung

⁴ Alle navne er opdigtede.

udviklingshæmmet, at han kunne tænke sig selv at blive i stand til at tage af sted helt på egen hånd.

En ung med AFS giver følgende forklaringer på, hvorfor han selv, og den kammerat han bliver interviewet sammen med, ikke ønsker ledsageordningen.

"... nu tror jeg, at både mig og Lars vi svarer sådan her, på grund af at vi aldrig har prøvet det før". (Ung).

Desuden fortæller han, at det kræver et indgående kendskab til en ledsager før han vil tage af sted til aktiviteter med ham eller hende.

"Altså, før jeg kunne sige ja til sådan noget, jeg har det meget sådan, at jeg skal kende personen et godt stykke tid, før at jeg kan omgives mig med sådan nogen aktiviteter". (Ung).

Netop for personer med AFS spiller kendskabet til andre, og til hvad der skal foregå en stor rolle, da mennesker med AFS typisk har vanskeligheder ved at indgå i sociale samspil. Landsforeningen for Autisme nævner da også, at dette kan være en barriere i forhold til deres medlemmer.

Men også for andre personer kan en grundig introduktion samt kendskab til ledsageren være afgørende. En mor fortæller således, at i forhold til hendes barn vil det være væsentligt at have god tid til at forberede sig på en eventuel ledsageordning

"Det er i hvert fald vigtigt, at der bliver sat meget mere fokus på den, og det er vigtigt, at man begynder at snakke om den, når barnet når den alder, ... så man begynder at tænke ind, at der kommer et andet menneske ind i dit liv, ... hvis der kom en i morgen og sagde, hej, vil du med mig, det ville hun aldrig gøre, hvor det er der måske andre der ville". (Forælder).

Forælderen understreger i denne forbindelse, at det ikke alene er vigtigt at blive informeret omkring ordningen, men også at dette sker i god tid, så der er mulighed for at forberede den unge.

Ikke alle unge i målgruppen vil have behov for eller ønske om at bruge ledsageordningen, men på baggrund af udsagn fra forældre og unge fremgår det, at det er væsentligt at være opmærksom på, at nogle unge har brug for en grundig introduktion til ordningen, for at kunne tage en kvalificeret beslutning i forhold til om ledsageordningen er et tilbud, de ønsker at benytte.

Fleksibel ordning

Nogle forældre gør opmærksom på, at 15 timers ledsagning om måneden synes utilstrækkeligt, ikke mindst hvis den unge ønsker ledsagning til en fast ugentlig fritidsaktivitet.

I det ovenstående er en forælder omtalt, der har erfaringer med en ordning, der på mange måder anvendes som ledsageordningen. Dvs. at den bruges med det formål at selvstændiggøre og integrere den unge, at den anvendes til aktiviteter efter den unges ønske, og at den i vid udstrækning anvendes til aktiviteter uden for hjemmet. Der er dog en væsentlig forskel. Udover at den anvendes til aktiviteter uden for hjemmet, bruges den også ind i mellem til aktiviteter i hjemmet. Forælderen fortæller eksempelvis, at hendes datter ind i mellem ønsker at have sin veninde på besøg, og at de kan tilbringe aftenen sammen uden forældre er til stede. Dette kan kun lade sig gøre, fordi det med denne ordning er muligt også at anvende ordningen til aktiviteter i hjemmet, og således også til en venindeaften derhjemme uden forældre. Forælderen pointerer i den forbindelse, at det er væsentligt, at en ledsageordning kan anvendes såvel udenfor, som i hjemmet:

”Det skal være helheden, altså alt hvad et andet fjortenårigt barn ... kan og har mulighed for, skal de også have mulighed for”. (Forælder).

Metodeovervejelser

Afdækningen baserer sig på både kvantitative og kvalitative data. Der er således gennemført strukturerede interview med repræsentanter for udvalgte kommuner og handicaporganisationer, og der er gennemført kvalitative interview med brugere af ledsageordningen, unge mellem 12 og 15 år samt forældre til disse målgrupper.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt kommunerne og handicaporganisationer er gennemført som et semistruktureret interview, hvor en interviewer læste spørgsmålene op i telefonen og noterede svarene fra kommunens repræsentant. Forud for gennemførelsen af telefoninterviewet blev der etableret kontakt til en repræsentant for kommunen, som fik spørgeskemaet tilsendt. Formålet hermed var, at vedkommende havde mulighed for at indhente viden og oplysninger til brug i interviewet. Spørgeskemaerne indeholdt dels en meget struktureret del, dels en mere åben hvor der fx blev spurgt til repræsentanternes vurderinger mv..

Resultaterne fra de strukturerede interview med repræsentanter fra kommunerne danner grundlag for analysen om kommunernes erfaringer med ledsageordningen for unge 16 - 17 årige.

Ud over spørgeskemaundersøgelserne, blev der gennemført en række kvalitative interview med repræsentanter for brugere af ledsageordningen for unge 16 - 17 årige, og forældre til brugere af ledsageordningen for unge, samt med unge mellem 12 og 15 år og med forældre til unge i denne aldersgruppe.

Spørgeskema og interview

Spørgeskemaundersøgelsen blandt 20 kommuner, handler i høj grad om de konkrete erfaringer i forhold til antal brugere, information mv.. Derudover er der også i vid udstrækning gjort brug af åbne svarmuligheder, hvor repræsentanterne har haft mulighed for kort at give en vurdering af årsager til fx den begrænsede anvendelse af ordningen. Altså mere vurderende spørgsmål.

I forhold til ledsageordningens målgrupper har vi valgt kvalitative interview, da respondenterne herved får mulighed for at forklare baggrunden for holdninger og vurderinger, og interviewerens har mulighed for at spørge ind til de svar, respondenterne giver.

Generaliserbarhed

Traditionelt vil det være muligt, at generalisere ud fra de resultater der fremkommer i en spørgeskemaundersøgelse. Det forudsætter dog, at respondenterne er udvalgt repræsentativt. I denne afdækning har vi valgt at fokusere på de større kommuner og deres erfaringer med ledsageordningen til

unge 16 - 17 årige. Baggrunden for dette valg er, at der på landsplan kun er ganske få brugere af ledsageordningen for unge 16 - 17 årige.

Det valg vi dermed har truffet har betydning for afdækningens generaliserbarhed. Vi mener det vil være muligt, at anvende de resultater der fremkommer på et overordnet niveau. Resultaterne skal dermed tages som overordnede tendenser, men kan ikke generaliseres ned på procentniveau. Fx at 20 procent af kommunerne ikke mener at have implementeret lovgivningen om ledsageordningen til unge 16 - 17 årige.

Rundspørge blandt 20 større kommuner

Kommunerne er udvalgt, således at de geografisk er spredt. Hovedvægten er lagt på de største kommuner, således at 8 ud af landets 10 største kommuner er repræsenteret.

Fordeling af kommuner i forhold til indbyggertal

Indbyggerantal	Antal kommuner
Over 150.000	4
80.000 - 150.000	4
50.000 – 80.000	4
30.000 – 50.000	8

Det har været kendetegnende for denne del af afdækningen, at det i flere kommuner har været vanskeligt at finde kontaktpersoner med kendskab til såvel visitation som information omkring ordningen. I nogle tilfælde er administration og visitation af ordningen delt i forskellige afdelinger, i andre tilfælde har kommunesammenlægningen og udskiftning i personalet bevirket, at det har været svært for kontaktpersonerne at give svar omkring kommunens praksis. Dette har betydet, at vi i enkelte tilfælde har kontaktet forskellige afdelinger indenfor samme kommune.

Rundspørge blandt handicaporganisationer

Vi har valgt at kontakte handicaporganisationer, der repræsenterer store dele af målgruppen for ledsageordningen, for at undersøge om de gennem deres netværk har opsamlet erfaringer med deres medlemmers erfaringer med ledsageordningen blandt unge. Følgende 8 handicaporganisationer har deltaget: ULF, Muskelsvindfonden, DSI, DSI-ungdom, Spastikerforeningen, LEV, Landsforeningen for Autisme, Dansk Blinde Samfund. Informationer fra organisationerne er blevet indhentet på baggrund af telefoninterview.

Interview med unge mellem 12 – 15 år, samt forældre til denne målgruppe

Der er gennemført semistrukturerede interviews med 12 – 15 årige samt forældre til denne målgruppe for at indhente viden omkring deres interesse og vurdering af behov for en evt. brug af ordningen.

Deltagerne er udvalgt, så de repræsenterer et forholdsvis varieret udsnit af målgruppen. Interviewene er således afholdt med 2 unge med udviklingshæmning og 2 unge med fysiske handicaps. Yderligere er 2 unge med AFS interviewet. På grund af en misforståelse er de to respondenter med AFS ikke i den ønskede målgruppe. De er hhv. 16 og 17 år, men har ikke ledsageordning. Vi har valgt at medtage interviewet med disse unge, da det giver et indtryk af denne brugergruppes tanker om ledsageordningen. Deltagerne er udvalgt gennem kontakt til fritidshjem/SFO'er i samarbejde med pædagogerne på stedet.

I alt er der gennemført 6 interview med forældre til henholdsvis unge med udviklingshæmning og med fysiske handicaps. Forældrene er ligeledes blevet udvalgt gennem kontakt til fritidsklubber, som har videreformidlet kontakten.

Interview med unge under 18 år, der er brugere af ledsageordningen, samt forældre til denne målgruppe

Denne målgruppe er udvalgt med henblik på at få viden omkring deres erfaringer med ordningen, samt vurdering af evt. barrierer i forhold til anvendelse af ordningen. Det har vist sig særdeles vanskeligt at finde frem til brugere af ordningen. Som nævnt i indledningen er der få brugere på landsplan af denne ordning, hvilket i sig selv bidrager til, at det er besværligt at finde frem til personer indenfor målgruppen.

Gennem rundspørgen blandt kommunerne er vi blevet opmærksomme på i alt 10 brugere af ledsageordningen under 18 år. Kommunen har videreformidlet invitationer til et interview eller til et telefoninterview til disse unge og deres forældre. Det har imidlertid ikke været muligt at opnå tilsagn til interview fra brugerne eller deres forældre på baggrund af disse tiltag.

På baggrund af forespørgsler hos handicaporganisationer, efterlysning i LEV-bladet samt kontakt gennem et specialfritidshjem, er det imidlertid lykkedes at etablere kontakt til i alt 2 brugere af ledsageordningen, og 1 bruger med en ordning, der anvendes på samme måde som ledsageordningen. For overskuelighedens skyld betegner vi i notatet alle 3 som brugere af ledsageordningen. 2 af brugerne er udviklingshæmmet og 1 har et fysisk handicap.

Desuden er der opnået kontakt med 2 forældre til brugere af ordningen samt 2 forældre til brugere af en ordning, der anvendes på samme måde som ledsageordningen. Her gør det samme sig gældende som beskrevet i det ovenstående. Alle forældre betegnes i notatet som forældre til brugere af ledsageordningen. 3 af forældrene har et udviklingshæmmet barn og 1

forælder har et barn med et fysisk handicap. De 2 brugere med udviklingshæmning er børn af 2 af de deltagende forældre. Interviewene er afholdt som telefoninterview, med undtagelse af interviewene med de udviklingshæmmede brugere. Disse er afholdt som enkeltinterview på brugernes fritidshjem.

Litteratur

Bengtsson, Steen (2003): Kortlægning af en problematik: forældre til børn med handicap. I: Bengtsson m.fl. (red.): Handicap, kvalitetsudvikling og brugerinddragelse. AKF Forlaget.

Gruber, Thomas og Sandø, Martin (2006): Handleplaner og ledsageordning. En undersøgelse blandt beboere i botilbud for yngre fysisk handicappede. UFC Handicap.

Oxford (2006): Evaluering af ledsageordningen, Lov om Social Service, §§ 31 og 78. Udarbejdet af Oxford Research A/S for Styrelsen for Social Service.

Socialministeriet (2006): Vejledning Nr. 99 af 5. december 2006 om Særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Socialministeriet (2007): Bilag til Socialministerens endelige svar på spørgsmål 3-10 ad L 146 (SOU Alm. Del). Socialministeriet den 30. maj 2007.

Love og lovforslag

L 146: Forslag til lov om ændring af lov om social service. (Ledsageordning for 12 - 18 årige). Fremsat den 6. februar 2007 af René Skau Björnsson m.fl..

Lov om Social Service: LBK nr. 1117. Socialministeriet.